

«ΜΑΤΣΗΣ» – «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ»

ΠΩΣ Η ΔΙΟΡΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΑΞΑΝ ΤΟΝ ΡΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Κάθε φορά που πλησιάζει το ετήσιο μνημόσυνο του Κυριάκου Μάτση, νιώθω την ανάγκη να συνδιαλέγομαι μαζί του, να φιλοσοφώ με συγκίνηση πάνω στο ανεκτίμητο και ολοκληρωμένο έργο που άφησε πίσω του. Τέτοιες στιγμές πιστεύω, ωθούν κάθε άνθρωπο να αναλογίζεται πραγματικά τη μοναδική «αξία του νομίσματος» για την τιμημένη του ζωή. Με άλλα λόγια, δεν είναι το μέγεθος του χρόνου που θα διανύσει κανείς μέσα στη φυσική κατάσταση του κύκλου της ζωής, αλλά η ποιότητα του «αγαθού βίου», η ιδανική πνευματική διάσταση που θα δημιουργήσει και θα αφήσει να θεμελιωθεί ως «κτήμα ες αεί» στο κοινωνικό γίνεσθαι, των ηρωικών πράξεών του.

Όπως άλλοτε λοιπόν, έτσι και σήμερα, νοερά συνομιλώ μαζί του, σε πείσμα του κατά πάντα αντιηρωικού «πνεύματος των καιρών», που διαποτίζει τον σύγχρονο ανθρώπινο πολιτισμό, ένεκα της εποχής της μετανεωτερικότητας. Αναστοχάζομαι και συγκρίνω πως χιλιάδες χρόνια πριν από τον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59, και πριν ακόμη από το θρυλικό έπος του '40, στα νερά του Σαρωνικού Κόλπου το Σεπτέμβριο του 480 π.Χ. ένα αποφασιστικής σημασίας γεγονός θα καθόριζε την έκβαση των Περσικών Πολέμων και την ιστορική πορεία της Αρχαίας Ελλάδας, ενώ θα άλλαζε εξίσου τον ρου της ευρύτερης Παγκόσμιας Ιστορίας. Και δεν αναφέρομαι πουθενά αλλού, παρά στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Μάλιστα, πώς μπορεί να παραγνωρίζει κανείς, μπροστά σε πραγματικούς γεωπολιτικούς κινδύνους που η Κύπρος αντιμετωπίζει, εκείνη την επαναλαμβανόμενη προτροπή, η οποία φθάνει και παραδίδεται अपαράλλακτη σε μας, μέσα από την ομίχλη και τις σκιές των αιώνων:

«Ἵ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε, ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη, θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ὁ αγών». (Δηλαδή: «Εμπρός, γιοί των Ελλήνων, ἐλευθερώστε την πατρίδα, ἐλευθερώστε τα παιδιά σας, τις γυναίκες σας, τους βωμούς των θεῶν των πατέρων σας και τους τάφους των προγόνων σας: τώρα είναι ο αγώνας για τα πάντα»).

Αρχίζοντας νωρίς το πρωί πριν από σχεδόν δύομιση χιλιάδες χρόνια, η ναυμαχία έμελλε να κρατήσει έως το βράδυ, απολήγοντας σε αληθινή πανωλεθρία για τις δυνάμεις των Περσών και σε περίλαμπρη νίκη για τις δυνάμεις των Ελλήνων. Αδιαφιλονίκητος πρωταγωνιστής σε αυτή τη μνημειώδη ναυτική σύγκρουση, ήταν ο Θεμιστοκλής, καθότι εκείνος έπεισε τους Έλληνες να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες στο υγρό στοιχείο. Με βάση ιστορικά στοιχεία που καταγράφονται από τον Ηρόδοτο, ο ελληνικός στόλος αποτελούνταν περίπου από 378 τριήρεις, ενώ ο περσικός στόλος αποτελούνταν από περίπου 1207 τριήρεις. Η αριθμητική υπεροχή του περσικού στόλου όμως, δεν στάθηκε καθόλου ικανή για να υποσκελίσει τον κατά πολύ μικρότερο αριθμητικά ελληνικό στόλο, που ήταν εμπειροπόλεμος στις θάλασσες, τόσο τακτικά, όσο και στρατηγικά. Μετά την αποτυχία εισβολής των Περσών, ο Θεμιστοκλής παρά τις συνεχείς αντιδράσεις που έβρισκε κυρίως από μέρος της Σπάρτης, πολύ μεθοδικά κατάφερε τη στρατιωτική οχύρωση της Αθήνας με τα λεγόμενα «Μακρά Τείχη», τμήματα των οποίων σώζονται μέχρι και σήμερα, ως προληπτικό μέτρο ασφάλειας για το ενδεχόμενο μιας άλλης εισβολής. Παράλληλα, χάραξε

πρωτοποριακή πολιτική που καθιέρωσε την Αθήνα ως τη σπουδαιότερη ναυτική δύναμη ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις. Συνθήκη που οδήγησε σε εγκαθίδρυση της περίφημης Συμμαχίας της Δήλου υπό την κηδεμονία της Αθήνας, για απελευθέρωση των υπόλοιπων ιωνικών ελληνικών πόλεων από τον περσικό ζυγό.

Όμως εάν ο Θεμιστοκλής πέτυχε να αλλάξει τον ρου της ελληνικής, μα και της παγκόσμιας ιστορίας, εφαρμόζοντας διορατικό σχέδιο μάχης όπου οι λίγοι Έλληνες κατατρόπωσαν τα στίφη των περσικών στρατιών στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας, το ίδιο μπορεί ίσως να ειπωθεί και για τον Κυριάκο Μάτση, ο οποίος όντας ηγετική και χαρισματική φυσιογνωμία, παρέμεινε πιστός «άχρι θανάτου» στον μεγάλο στόχο του Αγώνα για Ένωση της ιδιαίτερής του πατρίδας με τη μάνα Ελλάδα. Ταυτόχρονα, ο Κυριάκος Μάτσης δεδομένου ότι ήταν πολιτικοποιημένος με συγκεκριμένες αρχές, με ώριμο χαρακτήρα και με ευθυκρισία, αγαπούσε τη γη και τον τίμιο κάματο, δεν ξεχώριζε τίποτε και κανένα καθώς ήταν απαλλαγμένος από κάθε είδους μισαλλοδοξίες και βαθιά φιλελεύθερος ανθρωπιστής.

Στη νεότερη ιστορία μας, όπως και τότε, γράφτηκε μια από τις πιο λαμπρές σελίδες, η θυσία του Σταυραετού του Πενταδακτύλου, Κυριάκου Μάτση. Με την αγωνιστικότητα, την ευστροφία, τις απaráμιλλες αρετές, μα και την απλότητά του, κατάφερε ν' αφήσει ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στα πανανθρώπινα. Βλέποντας το διαπεραστικό και βαθυστόχαστο βλέμμα του ήρωα Κυριάκου Μάτση να με κοιτάζει, να με αφυπνίζει και να με αποσπά από τα καθημερινά, ξαναφέρνει στη μνήμη τα ακατάλυτα, τα αιώνια, τα μόνιμα και τα υπέρλαμπρα. Δεν είχα την τύχη να τον γνωρίσω, είχα όμως την ευκαιρία να τον μελετήσω μέσα από τα ίδια τα χειρόγρατά του, να τον ψυχογραφήσω μέσα από το εκτενές φωτογραφικό του αρχείο. Ακόμη και τώρα είναι σαν να βιώνω μαζί του όσα εκείνος έζησε, από τις στιγμές ξεγνοιασιάς κατά τα φοιτητικά του χρόνια στη Θεσσαλονίκη, μέχρι και τις αγωνίες του στα Μακεδονικά σύνορα, όπου εμπύχωνε τους στρατιώτες κατά τον Εμφύλιο πόλεμο.

Μεγαλώνοντας στα χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, κατά τη διάρκεια του οποίου ο κυπριακός λαός έδωσε σύσσωμος το παρόν του στο πλευρό των συμμάχων για την προάσπιση της ελευθερίας των λαών και την αποτροπή της επικράτησης του φασισμού, με την ελπίδα οι υποσχέσεις των Άγγλων για απελευθέρωση από τον αποικιοκρατικό ζυγό και Ένωση να γίνουν πραγματικότητα, βίωσε και αυτός όπως και όλος ο λαός του νησιού μας την απογοήτευση, αφού οι ελπίδες αποδείχθηκαν μάταιες. Με τη λήξη του Πολέμου μόνιμη απάντηση του τότε Βρετανού Υφυπουργού Αποικιών Χένρυ Χόπκινσον, ήταν πως δεν θα δινόταν δικαίωμα αυτοδιάθεσης στην Κύπρο. Πρόκειται για το ακατανόμαστο «Ουδέποτε».

Τελειόφοιτος ακόμα μαθητής του Γυμνασίου Αμμοχώστου, ο Κυριάκος Μάτσης έγραφε: «Εάν είναι αληθές ότι η μεγαλύτερα δυσκολία του ανθρώπου είναι η κατανίκηση του εαυτού του, ως αρχίσω την πάλην αυτήν. Θα συναντηθούν τεράστια εμπόδια. Θα τα δεχθώ, όμως, ως βαθμίδα προς την τελειοποίησιν». Και συμπληρώνει αργότερα: «Αλοιμόνο αν η ανθρώπινη αξία εφάινετο από την εξωτερική περιβολή και από τη θεαματική εμφάνισιν... Άνθρωπε, έχεις καθήκον, υποχρέωση για κάτι ανώτερο... Υψώθου εις τας μαγικάς φύσεις της ανωτερότητος και τότε θα νιώσεις την αξία της ζωής».

«Ο ανώτερος άνθρωπος», έλεγε ο Κομφούκιος, «αξιώνει από τον εαυτό του. Ο κατώτερος από τους άλλους». Και ο Κυριάκος Μάτσης από τον εαυτό του πάντα αξίωσε, από τον εαυτό του πάντα απαιτούσε, πιστεύοντας, όπως έγραφε, ότι «αν θέλωμεν να καλλιερεύσει η ανθρωπότης, ας προσπαθήσωμεν έκαστος χωριστά να καλλιερεύσωμεν τον εαυτόν μας».

Επιστρέφοντας δε στην Κύπρο μετά τις σπουδές του στη Θεσσαλονίκη έγραφε: «Οι πραγματικοί ιδεολόγοι στέκονται με θάρρος, βάζουν το χέρι στην καρδιά, ακούν τη φωνή της συνειδήσεώς τους και λένε: θα ριχτώ στον αγώνα, θα πολεμήσω τίμια και παλληκαρήσια, θα δεχτώ κατάστηθα τα βέλη των αντιπάλων, θα προχωρώ πάντα μπροστά ως ότου πετύχω. Και θα πετύχω, γιατί έχω το δίκιο μαζί μου, γιατί πονώ το λαό, τον βλέπω αμόρφωτο και θέλω να τον ξυπνήσω, τον βλέπω αδικημένο και θέλω να τον δικαιώσω».

Από τους εμπνευστές και τους πρωτεργάτες της ΕΟΚΑ ο Μάτσης, στρατολογεί και καθοδηγεί τους αγωνιστές, σχεδιάζει, προετοιμάζει και οργανώνει, υπό την καθοδήγηση του Εθνάρχη Μακαρίου, μαζί με το Διγενή και τον Αυξεντίου, την επανάσταση. Γίνεται ο γενικός σύνδεσμος όλης της Κύπρου, διανέμει παντού τις πληροφορίες και τις διαταγές, ενώ παράλληλα ως επιστήμονας γεωπόνος συνδράμει τους αγρότες. Δίκαια κέρδισε την πολύ δύσκολα αποδιδόμενη εμπιστοσύνη του Αρχηγού της ΕΟΚΑ Διγενή, για ανάληψη της Τομεαρχίας στην Επαρχία Κερύνειας.

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος κατά τα αποκαλυπτήρια της προτομής του ήρωα στο κατεχόμενο σήμερα Δίκωμο, το 1961, ανέφερε μεταξύ άλλων:

«Ευτυχείς και υπερήφανοι αι πατρίδες αι οποίαι γεννούν τοιούτους ήρωας. Διότι ο Κυριάκος Μάτσης δεν είναι απλώς ο εθνικός ήρωας της Κύπρου. Δέν είναι απλώς ο μαχητής του εθνικοαπελευθερωτικού ημών αγώνος. Είναι σύμβολον αρετής και θυσίας υπέρ της παγκοσμίου ελευθερίας, της ελευθερίας ως εκφράσεως ηθικής και ως διεθνούς πνευματικής εννοίας»... «Τήν ιεράν αυτήν στιγμήν, κατά τήν οποίαν η λευκή ψυχή του ήρωος υπερίπταται ημών καί παρακολουθεί μέ αγάπην τάς εκδηλώσεις μας, καλώ πάντας είς ομόνοιαν καί συνεργασίαν. Μόνον ομονοούντες καί συνεργαζόμενοι θά δυνηθώμεν νά ολοκληρώσωμεν τό έργον της προόδου καί της ευημερίας του λαού μας, διά τό οποίον ο Κυριάκος Μάτσης έχυσε τό αίμα του».

Κάθε μνημόσυνο, κάθε φορά που η μνήμη οδηγείται κοντά του δεν είναι απλά μια καθιερωμένη επετειακή συγκέντρωση και εκπλήρωση μιας απλής υποχρέωσης προς τον ήρωα. Είναι μια αναγκαιότητα για όλους εμάς, ώστε να έρθουμε αντιμέτωποι με το ιστορικό μας παρελθόν και να αναλογιστούμε το δικό μας χρέος, τις δικές μας υποχρεώσεις απέναντι όχι μόνο σ' αυτούς που έφυγαν ηρωικά, δίνοντας ό,τι πολυτιμότερο είχαν για τούτο τον τόπο, αλλά και απέναντι στις επερχόμενες γενιές, στα παιδιά μας και τα εγγόνια μας.

Αισθανόμενοι το χρέος απέναντι στον ήρωα και τη μαρτυρική ακόμα πατρίδα μας, πρέπει να πιστέψουμε μέσα μας ότι μπορούμε να υποσχεθούμε πως θα αγωνιστούμε μέχρι και την τελευταία μας ικμάδα για τη συνέχιση του αγώνα του. Γιατί τότε και μόνο τότε, θα είναι ιερή

εκείνη η στιγμή που θα μνημονεύουμε τον Κυριάκο Μάτση ως την πιο πρόποσα απόδοση τιμής στο φιλότιμο και ανιδιοτελές τέκνο της πολυαγαπημένης πατρίδας, της ελληνικής Κύπρου.

Η γενιά του Μάτση επαλήθευσε το παντοτινό αξίωμα της Ελληνικής Ιστορίας, τηρουμένων των αναλογιών, πως ο δρόμος προς τη νίκη της Σαλαμίνας διαβαίνει πρώτα και διασταυρώνεται με τη θυσία των Τριακόσιων του Λεωνίδα στις Θερμοπύλες.

Ας ενωτισθούμε το μήνυμα του Μάτση από το κατεχόμενο Δίκωμο, που εκφράζει το μέγιστο μάθημα του Μακρυγιάννη, όταν οι ολίγοι αποφασίζουν ενότητα και θυσίες, «λίγες φορές χάνουν και πολλές κερδαίνουν».

Μας καλεί να ξαναγίνουμε ο ενωμένος και πολυδύναμος ελληνικός κυπριακός λαός του 1955-59, όπως τον έζησε, τον αξιολόγησε και τον χαρακτήρισε ο ίδιος ο Μάτσης με τα υπέροχα τούτα λόγια: «Η αλύγιστη μάζα, το σύνολο, ο κόσμος, που κρατάει το μεγάλο τιμόνι... Αυτός ο μεγάλος άγνωστος, αυτός ο ταπεινός που δεν υπολογίζεται, αυτός στ' αλήθεια είναι εκείνος που δεν συνθηκολογεί, που δεν δεσμεύεται, που δεν λυγίζει. Πίσω του πανίσχυρος σύμμαχος στέκεται το πνεύμα του Θεού... Όταν (ο λαός) έχει μέσα του τις αρχές αυτού του πνεύματος και δίνεται γι' αυτές..., έχει μέσα του κάτι θεϊκό, είναι ένας μικρός Θεός».

Πώς άραγε μετριέται η ζωή ενός ανθρώπου; Με την ένταση ή την διάρκεια; Στη μικρή διάρκειά των μόλις τριάντα τριών ετών, ο Κυριάκος Μάτσης πρόλαβε να βιώσει τη συγκλονιστική ένταση μιας πεπληρωμένης ζωής. Κατόρθωσε να κλείσει εν εαυτώ τις υπέροχες συγκινήσεις μιας πυρρέουσας διαδρομής και αξιώθηκε να ανακεφαλαιώσει, με τον εκούσιο θάνατό του, όσα μεγάλα, ωραία και υψηλά εκόσμησαν την ευθεία και ευκλείη πορεία του μέσα στον άκοσμο κόσμο μας. Η τελειότητα, έγραφε κι έλεγε ο Μάτσης, έρχεται πάντα από την αυτοκριτική.

Σ' αυτή την ατέρμονη πάλη με τον έσω και τον έξω κόσμο μου, σ' αυτή τη δραματική αναμέτρηση της μετριότητας με την τελειότητα, της ορατής επιφάνειας με την αόρατη ουσία, του ελάχιστου και του μείζονος, ας είναι τα όπλα μας, μέχρι την τελική δικαίωση σε μας και στην πατρίδα μας.

Εξήντα τέσσερα χρόνια από τη δοξαστική αφετηρία του ηρωικού έπους της ΕΟΚΑ, εξήντα ένα χρόνια από το θάνατο του Κυριάκου Μάτση και σαράντα πέντε χρόνια από τον εφιαλτικό πρόλογο της μεγάλης εθνικής τραγωδίας μας, μετρώ τα όνειρα που σκοτώθηκαν, μετρώ τις πληγές που σωρεύτηκαν, μετρώ τις θυσίες που αδικήθηκαν, μετρώ τους ελληνικούς αιώνες που πέρασαν από την πικραμένη μας πατρίδα. Και βρίσκω το συνολικό άθροισμα τόσο μεγάλο και βαρύ, που να μην επιτρέπει την παρεκτροπή από τον έναν και μοναδικό δρόμο μας, από τον ένα και μοναδικό αγώνα μας. Το δρόμο και τον αγώνα για την ελευθερία, τη σωτηρία και τη δικαίωση του κυπριακού Ελληνισμού.

Σ' αυτό τον αγώνα για τη σωτηρία και τη λύτρωση του κυπριακού Ελληνισμού δεν υπάρχουν εξέδρες για επισήμους, ούτε και για θεατές. Δεν υπάρχουν καταφύγια για μοιρολάτρες ούτε και για ηττοπαθείς. Υπάρχουν μονάχα υποχρεώσεις και επάλξεις, υπάρχει ο ένδοξος δρόμος της μεγάλης θυσίας και του ηρωικού χρέους απέναντι σ' όλα.